

หมึกบลูริง ... สวยสังหาร พิษร้ายกว่างูเห่า 20 เท่า

นาวาโทหญิง ลินีซุ ศิริวงศ์

อาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ

หมึกบลูริง หรือหมึกสายสีน้ำเงิน (blue-ringed octopus) เป็นหมึกในสกุล *Hapalochlaena* จัดเป็นหมึกขนาดเล็กจำพวกหนึ่ง มีจุดเด่น คือสีเส้นตามลำตัวที่เป็นจุดวงกลมคล้ายแหวนสีน้ำเงินหรือสีม่วง สามารถเรืองแสงได้เมื่อถูกคุกคาม ตัดพินลำตัวสีขาวหรือเขียว แลดูสวยงามมาก แต่หมึกสายวงน้ำเงินนั้นมีพิษที่ผสมอยู่ในน้ำลายที่มีความร้ายแรงมาก ซึ่งร้ายแรงกว่างูเห่าถึง 20 เท่า ผู้ที่ถูกกัดจะตายภายใน 2-3 นาที นับเป็นหนึ่งในสัตว์น้ำที่มีพิษร้ายแรงมากที่สุดชนิดหนึ่งของโลก ในปัจจุบันเราจะได้ยินชื่อของหมึกบลูริงมากขึ้นจากสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากมีผู้ตกได้ในบริเวณทะเลไทยหลายๆ จังหวัด และมีพ่อค้าบางรายนำมาปิ้งย่างขายด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ความรู้ ให้ผู้ขายตระหนักถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ตลอดจนผู้บริโภคมีความระมัดระวังในการเลือกซื้อปลาหมึกเพิ่มมากขึ้น สำหรับประเทศไทย กรมประมงห้ามนำเข้าหมึกบลูริงเข้าเป็นสัตว์เลี้ยงมาระยะหนึ่งแล้ว

หมึกบลูริง

(Blue-ringed octopus) Photo by Yusran Abdul Rahman/Shutterstock

ที่มา : <https://slate.com/technology/2015/06/blue-ringed-octopus-venom-causes-numbness-vomiting-suffocation-death.html>

ลักษณะทั่วไป

เป็นหมึกยักษ์จำพวกหนึ่งแต่มีขนาดเล็กมาก โดยตัวเต็มวัยมีขนาดลำตัวเพียง 4-5 เซนติเมตร มี 8 หนวด แต่ละหนวดยาวประมาณ 15-20 เซนติเมตร หมึกบลูริงมีการผสมพันธุ์เพียงครั้งเดียวตลอดวงจรชีวิต เพศผู้จะตายหลังจากการผสมพันธุ์ เพศเมียจะวางไข่ ติดกันเป็นพวง จำนวน 20-300 ฟอง ไข่จะใช้เวลาฟักตัวประมาณ 2 สัปดาห์และใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือนเจริญเป็นตัวเต็มวัย โดยมีอายุขัยประมาณ 1 ปี ในเวลากลางวันหมึกบลูริงมักพักหลบอยู่ตามโพรงหิน หรือเปลือกหอยแล้วจึงออกหากินในเวลากลางคืน ชอบเคลื่อนที่ไปตามพื้นหน้าดินเพื่อหากุ้งและปูเป็นอาหารมากกว่าที่จะว่ายน้ำเช่นหมึกชนิดอื่น ปัจจุบันทั่วโลกพบหมึก

บลูริงทั้งหมดประมาณ 4 ชนิด สำหรับในประเทศไทยมีรายงานการพบหมึกบลูริงสกุล *Hapalochlaena maculosa* ในน่านน้ำไทยทั้งทางฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทย

การวางไข่ของหมึกบลูริง

ที่มา : http://bioweb.uwlax.edu/bio203/s2013/koehn_kate/reproduction.htm

หมึกบลูริง มีจุดเด่นที่ต่างจากหมึกทั่วไปตรงที่ มีลวดลายเป็นวงแหวนสีน้ำเงิน กระจายตามลำตัวและหนวด ซึ่งจะตัดกับสีของลำตัวที่ออกเป็นสีเหลืองน้ำตาลอย่างชัดเจน วงแหวนสีน้ำเงินเหล่านี้สามารถ "เรืองแสง" ได้เมื่อถูกคุกคาม เนื่องจากหมึกชนิดนี้มีสีสวยงาม และมีขนาดไม่ใหญ่มาก จึงเป็นที่นิยมของผู้ที่ชื่นชอบในการเลี้ยงปลาสวยงาม และสัตว์แปลกๆ ในต่างประเทศ

วงแหวนสีน้ำเงินของหมึกบลูริง

ที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/910263>

อันตรายของหมึกบลูริง

จากกรณีที่มีชาวประมงจับ หมึกบลูริง ได้ที่จังหวัดชุมพร พบว่าหมึกชนิดนี้มีพิษร้ายแรง ยิ่งตอนป้องกันตัวเมื่อมีภัยคุกคาม จะปรากฏวงกลมสีน้ำเงินที่มองเห็นชัดมาก โดยหมึกทะเลชนิดนี้เป็นจำพวกหมึกยักษ์ขนาดเล็ก หากเจอต่องระวังให้มาก เพราะมีพิษร้ายแรงกว่างูเห่า 20 เท่า ผู้ถูกกัดอาจจะตายภายในเวลารวดเร็ว เนื่องจากหมึกบลูริงมีสารพิษที่มีความร้ายแรงมากผสมอยู่ในน้ำลาย สารพิษของหมึกบลูริงนั้น

เรียกว่าเตโตรโดท็อกซิน (Tetrodotoxin) ซึ่งเป็นพิษชนิดเดียวกับที่พบในปลาปักเป้า ทั้งนี้เตโตรโดท็อกซินที่พบทั้งในหมึกบลูริงและปลาปักเป้า ไม่ได้ถูกสร้างจากภายในตัวของพวกมันเอง เพราะสัตว์เหล่านี้ไม่มียีนที่ควบคุมการสร้างพิษนี้มีการศึกษาพบว่าพิษนี้สร้างจากเชื้อแบคทีเรียบางชนิด เช่น แบคทีเรียในวงศ์ Vibrionaceae, Pseudomonas sp., Photobacterium phosphorium ฯลฯ ที่อาศัยอยู่ในตัวสัตว์แบบพึ่งพา (symbiosis) โดยที่แบคทีเรียอาศัยตัวสัตว์เป็นที่อยู่และแหล่งอาหาร ส่วนสัตว์ได้พิษจากแบคทีเรียไว้เป็นอาวุธป้องกันตัวและล่าเหยื่อ

สารพิษของหมึกบลูริงที่ชื่อว่า เตโตรโดท็อกซิน นั้น เป็นพิษที่มีผลต่อระบบประสาท โดยปริมาณพิษที่มนุษย์รับประทานแล้วเสียชีวิตคือประมาณ 1 มิลลิกรัม ซึ่งมีความรุนแรงกว่าไซยาไนด์ถึง 1,200 เท่า และที่สำคัญคือยังไม่มียารักษา ใช้วิธีการรักษาตามอาการ

การนำหมึกบลูริงมาโต้แชนเล่นโดยที่ไม่รู้ถึงอันตรายร้ายแรงที่อาจทำให้ถึงตายได้
ที่มา : <https://petmaya.com/tiktok-user-unknowingly-held-blue-ring-octopus>

อาการและอาการแสดง

ผู้ถูกหมึกบลูริงกัดจะปรากฏอาการ และรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็วในเวลาประมาณ 10 นาที โดยมีอาการเริ่มแรก ดังนี้

- 👤 อาการชาบริเวณริมฝีปาก ลิ้น ใบหน้า แขน ขา
- 👤 น้ำลายฟูมปาก
- 👤 กลืนลำบาก
- 👤 แน่นหน้าอก
- 👤 เหงื่อออก
- 👤 อาการเวียนศีรษะ
- 👤 อาการคลื่นไส้ อาเจียน
- 👤 ท้องเสียร่วมกับปวดท้อง
- 👤 สูญเสียการมองเห็น

หลังจากนั้นอาการจะรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็ว บางรายอาจมีอาการรุนแรงมากขึ้น กล้ามเนื้อจะเริ่มทำงานผิดปกติ เกิดอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรง อัมพาต ขาดออกซิเจนในเนื้อเยื่อ ส่งผลให้ผิวหนังเปลี่ยนสีเป็นสีฟ้าหรือม่วง นอกจากนั้นในผู้ป่วยที่ได้รับพิษปริมาณมาก พิษจะเข้าไปทำลายระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้หายใจไม่ออก เนื่องจากกล้ามเนื้อกะบังลมและหน้าอกไม่ทำงาน จึงไม่สามารถนำอากาศเข้าสู่ปอดได้ ผู้ป่วยจะเสียชีวิตภายใน 4-6 ชั่วโมง แต่พบว่าผู้ป่วยบางรายได้เสียชีวิตอย่างรวดเร็วเพียง 20 นาทีเท่านั้น

การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

ผู้พบเห็นสามารถปฐมพยาบาลเบื้องต้นหรือดูแลบริเวณที่ถูกกัดได้ตามคำแนะนำต่อไปนี้

🚑 การเปิดทางเดินหายใจ โดยการหาวิธีนำอากาศเข้าสู่ปอด เช่น เป่าปาก ฯลฯ จากนั้นต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลโดยด่วน เพื่อใช้เครื่องช่วยหายใจ ถ้าการช่วยชีวิตเป็นผล ผู้ป่วยจะฟื้นเป็นปกติภายใน 24 ชั่วโมง เว้นแต่ว่าจะขาดอากาศนานเกินไปจนทำให้ "สมองตาย"

🚑 ทำความสะอาดแผลที่ถูกกัดด้วยน้ำสะอาด และพยายามไม่เคลื่อนไหวบริเวณที่ถูกกัด หรือพันด้วยผ้ายึดด้วยวิธี pressure immobilization เพื่อไม่ให้อวัยวะส่วนนั้นเคลื่อนไหวและชะลอไม่ให้พิษกระจายไปตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย โดยใช้ผ้าพันจากอวัยวะส่วนปลายไล่มาจนถึงบริเวณเหนือแผลที่ถูกกัด

🚑 ไม่ควรกรีดปากแผลที่ถูกกัดเพราะจะทำให้พิษกระจายมากขึ้น เพื่อยืดเวลาให้ผู้ผู้ป่วยมีโอกาสรอดชีวิตมากขึ้น ก่อนนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาล

การป้องกัน

1. การไม่สัมผัสหมึกบลูริง

🚑 จากสถิติพบว่าอุบัติการณ์การถูกหมึกบลูริงกัดพบได้น้อยมาก เนื่องจากหมึกบลูริงเป็นสัตว์ทะเลที่รักสงบมาก ชอบหลบตามรู ตามโขดปะการัง อาศัยการเคลื่อนที่ด้วยการดันตัวเองนาบไปกับพื้นดินหรือทรายไม่ลอยเฟ่นพ่าน เช่นเดียวกับปลาหมึกชนิดอื่นๆหรือแมงกระพรุน ผู้คนจึงสัมผัสพิษร้ายจากหมึกชนิดนี้ได้ได้น้อยมากๆ ปลาหมึกบลูริงจะกัดเมื่อรู้สึกว่าคุณคุกคามเท่านั้น อีกทั้งยังไม่เคยมีรายงานการพบหมึกบลูริงตามชายหาดที่คนลงไปเล่นน้ำ แต่พบบ้างในบริเวณพื้นทะเลและนอกแนวแนวปะการัง เพื่อความไม่ประมาท หากทำกิจกรรมทางน้ำโดยเฉพาะการดำน้ำด้วยสน็อกเกิล dds หรือสคูบ้า ควรระมัดระวัง และไม่ไปรบกวนสิ่งมีชีวิตและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำทุกประเภท เพื่อป้องกันการสัมผัสหรือถูกกัดโดยสัตว์น้ำที่อาจมีพิษ

การเคลื่อนที่ของหมึกบลูริง
ที่มา <https://www.fm91bkk.com/>

2. การระมัดระวังการบริโภคหมึกบลูริง

จากข่าวเพจเฟซบุ๊ก กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้โพสต์ภาพพร้อมข้อความ ระบุ “จากทะเลมาปทุมธานี หมึกบลูริงพิษร้ายระวังด้วยจ้า” วันที่ 30 พฤศจิกายน 2563 โดยสถาบันวิจัยกรม ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับแจ้งว่า พบหมึกบลูริงเสียไม่ปิ้งขายในตลาดนัดตอนเย็นสร้างความ ตื่นตระหนกให้กับผู้บริโภคปลาหมึก หรือหมึกบลูริงสดวางขายในตลาดในจังหวัดตาก เป็นต้น ทำให้ ภาครัฐต้องออกมาให้ความรู้ประชาชนเรื่องการบริโภคปลาหมึกและนำเสนอข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ ค่อนข้างมาก

หมึกบลูริงนำมาบริโภคเป็นอาหารไม่ได้

เนื่องจากพิษจากหมึกบลูริง หนความร้อนได้สูงถึง 200 องศาเซลเซียส แม้ปรุงสุกพิษก็ไม่สลาย ยังคงมีอันตรายมาก หากพบหมึกบลูริง ถูกวางจำหน่ายปะปนกับอาหารทะเล สามารถสังเกตได้ง่ายๆ ที่หัวของหมึกบลูริงจะมีวงกลมหลายจุด เต็มซัด และควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสและการรับประทาน หากสงสัยหรือไม่แน่ใจว่าปลาหมึกหรืออาหารใด ๆ อาจเป็นพิษหรือไม่ปลอดภัยต่อร่างกาย สามารถโทรแจ้งสายด่วน อย. ที่เบอร์ 1556 หรือติดต่อ สำนักงานสาธารณสุขของแต่ละจังหวัดได้ทันที

ภาพข่าวแสดงอันตรายจากการบริโภคหมึกบลูริง

<https://www.amarintv.com/news/detail/56667>

ภาพหมึกบลูริงที่ถูกนำมาขายในตลาด

ที่มา : <https://www.facebook.com/groups/TakCity/permalink/3619984111359902/>

การนำหมึกบลูริงมาขายในที่ปะปนมาขายในท้องตลาด
ที่มา : <https://www.brighttv.co.th/social-news/blue-ringed-octopus-2>

เอกสารอ้างอิง

<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/910263>

https://km.dmcg.go.th/th/c_265

<https://www.healthline.com/health/blue-ringed-octopus-bite>

<https://www.facebook.com/groups/TakCity/permalink/3619984111359902/>

<https://shopee.co.th/blog/blue-ringed/>

<https://petmaya.com/tiktok-user-unknowingly-held-blue-ring-octopus>

<https://www.brighttv.co.th/social-news/blue-ringed-octopus-2>

https://youtu.be/wkYiwEseG_A